

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Georgius Tokody
Iunioris Bibliotheca
Academiae Mărașului

BCU Cluj / Central University Library Cluj

496182

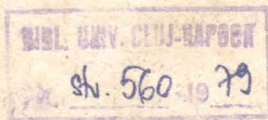
A' BÉTSI

M A G Y A R

MERKURIUSNAK

NEGYEDIK ESZTENDEJE.

BCU Cluj / **1796.** Central University Library Cluj

Irattatik Pántzél Dániel által.

* * *

Custode rerum Cæsare, non furor
Civilis, aut vis eximet otium;

Non ira, quæ procedit enses,
Et miseris inimicat urbes

Hor. L. IV. Ode 15.

* * *

Nil Casaræ non perficient manus,
Quas & benigno numine Jupiter
Defendit, & curæ Sagaces
Expediunt per acuta belli.

Hor. L. IV. Ode 4.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(1.)

A' TS. ÉS KIR. FELSÉG' KEGTELMEVEL

Indúlt BÉTSBŐL Pénteken 1. Jánariusban. 1796.

Jó Reménységgel!

Igy köszönt bé Merkur' az ujj Esztendővel,
Teljesedést várván reá majd idővel.

Az Isten és Vallás, kik részünkön állnak,
Teljesítésibe módot is találnak.

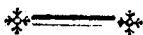
Gondviselő szemmel, tsak jó Királjunkra
Nézzenek az egek, 's tartásák-meg számunkra.

A' Hűség és Törvény Hazánk' erőss fala,
's-Második Ferentzünk lefesz őrző Angyala.

* * *

Az 1795-dik esztendő, az Ujj esztendő által való
hosszas ostromoltatás után, minekutánna minden mu-
nitzióját el-puskázta és el-ágyuzta volna, a' nagyobb
erőnek végezetre engedni jónak találta és a' múlt éjje
az Ujj esztendővel capitulálván, éjféle 12 orakor,

A

hadi parádéval a' világból ki maschérozott, fegyvereit a' *Glaszin* le-tette, a' hol a' *málandóságoknak* sok ezer Legiojától várattatván, ezektől mindgyár körül fogattatott, és a' több örökké való semmik közzé, örökké való hadi fogságra el-küértetett.

Ez az O és Ujj Elztendő között köttetett Capitulatzió, igen különös azért, hogy ennek, egygyen kívül, minden Artikuluszi ritkofok: ezek el tehát most nem szolgálhatunk. — Az ő egy nyitvánszásos Artikulusza az a' szony-népet illeti. Még határozott benne, hogy, mivel az idén a' *Fársang* csak 4 hetekig fogtartani: erre nézve a' férjhez menni szesző *Szépék*, siessenek, és a' kik a' Fárságon el-találnak késni, azok, ha kérni fogják őket, a' Fársáng után is el-menjenek.

Az ő elztendő egyéb aránt a' vége felé meg akarja magát betsülni. Mindenfelől békefességgel tellyes híreink érkeznek. — *Bremából* azt írják, hogy a' *Frantzia Követ Monneron*, a' *Pitt* falusi jofzágában mulat *Angliában*, és a' békefesség' még pedig közönséges békefesség' *Preliminaris* Artikuluszai, már a' zsebiben vagynak. —

A' *Neuwiedeni* Ujjság azt írja, hogy a' *Frantziák* és *Gr. Klerfe* között, fegyver-nyúgvás köttetett: a' mellynek erőssen neveli a' hiteleségit az, hogy *Frankfurthol* is hasonlót írtak *Dec. 23-dikán*. — Jó *Aspectus* a' jövő elztendőre!

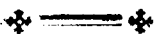
A' *Merkurius* ígéretet teszen, hogy, ha az ő mái ujjságának utolsó lapján olvastató 5 békefességes gyanított punctumok a' bé-állott Ujj elztendőben tökéletességre mennek: ő a' maga 1794-diki ujjságát így fogja kezdeni: — „

„*Nunc est bibendum!*“

* *

A' közelébbi *Bétsi* Udvari Ujjságban, azok a' *Dec. 10-dikén*, *11-dikén* és *13-dikán* a' *Gróf Wurmer* táboránál történt tsatázások irattatnak le környülálláson; a' mellyeket már mázfzor dirib darabban meg-irtunk. — Az ellenség' nagy számu hóltakból és sebeségből álló vesztése ezen napokon, nem határozathatik meg. Az el-fogattak' száma 843-ra menyen.

A' mi vesztésünk ennyiből áll. — El-estek 180 köz embereink, és 71 lovaink. Sebet kaptak, 1 Stáb- és 35 Fő-tisztjeink; és 739 köz embereink — 4 Fő-tisztjeink és 308 köz embereink, 8 lovakkal együtt nem tudatik hova lettek. A' lovak közzül 68-tzak kaptak sebet.

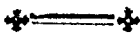

A n g l i a.

Pitt Dec. 7-ikén a' Parlamentomi *Alsó Ház*' elibe terjesztette (az *Ángliai* minden esztendői fizokás szerinti) hogy mi költségei legyenek a Státusnak a' bé-állandó 1796-dik esztendőben, és azokhoz képepest, mennyinek kelljen lenni a' bé-vételeinek. — A' *Sardiniai* Királynak adandó 200 ezer és az *Ánglus* zsidón lévő Emigránsoknak kívántató 300 ezer font Sterlingekeket is ide számlálva, 27 millió 600 ezer font Sterlingekekre (nem egészfzen 276 millió forintokra) tette az egész esztendőre szükséges költséget.

Az ezen summának ki-pótlására való jövedelmek közzé számlálta, a' *Hollandusoktól* prédába nyert hatáknak el-adásából bé-jövé 10 millió, és a' költsön fel-vejendő 180 millió forintokat is. Ezen 180 milliók (mond *Pitt*) 6 és egy 6-tod rész *pro Centóra* vétetődtek-fel. A' jövé etztendei interes tehát 11 millió 110 ezer forintokkal nevedvén, ennyivel kell nevelődni vagy ujjalni a' *Taxák*' nemeinek is. Illyen ujj Taxát javasolt a' többek között vettettetni, az egy atyánirol másra által-menő örökségekre, a' tsupa gyönyerüségre szolgáló lovakra, és az országban lévő minden szekeres, munkás, és paraszt lovakra. — Utóljára a' voxolás' alkalmatosságával, a' *Pitt* fel-tételei a' voxoknak nagy többsége által helybe hagyatott.

A' *Londoni* úgy nevezett *Correspondens* Társaság esmet egy gyűlést tartott Dec. 16-dikán a' szabad ég alatt, mellybenn jó részt fogtak 10 ezer emberek együtt lenni. *Browne*, *Thelwall*, *Friedd* és *Richter* 4 felé 4 állásokon oráltak, és a' néphez intezett jelentéseket, 's-a' *Királyhoz* szolló kérő levelet, mellyekben a' békefséget és a' *Ministerek*' le-tétettetését kívánnyák, terjesztettek a' jelen-lévők' elibe, a' mellyek ezek által meg-erofsítottak. — Mint-hogy azonban az e'-féle geseket tilalmazó *Bill* vagy *Projectom*, a' mint kö e'bből meg-irtuk, kevés napok alatt törvényyé fog válni: erre nézve nem

gondolják, hogy ezen *Correspondens* Társaság is, több ilyen gyűlést tartson.

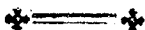
Lord *Greenville* a' *Felső Pitt* pedig' az *Alsó Ház'* elibe December, 8-dikán egy olyan követtséget vittek a' Királytól, a' melly az obalytott békeféség iránt véletlenül nagy reménséget gerjesztett. A' Követtségnek ez a' foglalattya:

„*György Király,*

„A' midön ö Felsége magát arra a' bizonyofsá való tételre bízza, melly által a' hív Parlamentom ö Felséginek ígéretet tett a' felöll, hogy ö Felségit a' mostani környülállásokhoz-képpest ízükséges igyekezeteiben segélleni fogja, ajánlja ö F. ge egyfzersmind a' Parlamentomnak, hogy olyan rendelésekröl szorgalmatoskodgyék, a' mellyek a' jövö refztendő-beli minden nemü szölgálathoz kívántató költségeknek elő-állításokra szükségesek, és a' millyeneket a' dölgek' folyamatai meg-kivánni fognak.

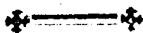
„Ö Felsége jónak tarttya ezen alkalmatofsággal tudtára adni a' Parlamentomnak, hogy az a' *Crisis,* a' melly a' Parlamentom' mostani üléseinek el-kezdésekor még egézfzen bizontalan kimenetelü völt, már most arra a' *rendre* vitte Frantzia orfzägbau a' dölgekat, a' melly ö Felségit (a' maga már mázfzor is jelentett gondolkodása' módgyával meg-egyezőlög) arra öfztonözi, hogy az ellenség' résziröl mutattatándó békéllö hajlandóságnak, igaz el-fogadásra való hajlandósággal elibe mennyen, azt foganatofsá tegye, és, mihelleyt a' *Maga' s-Szövettsegefsei' környülállásaikra nézve, igafságos és alkalmatos fel-tételek alatt* meg-eshetik, egy közönséges békeféséges egyezést köfsön.

„Valóságos kívánsága ö Felséginek az, hogy az a' bátorság és el-tökéllieség, a' mellyet a' Parlamentom eddig ki-mutatott, az *Austriai* seregeknek ujj és fontos gyözedelmeivel, 's-az ellenség' kétttségbe-esö környülállásainak nevededésivel egyesülve, az említett tzélt mennél hamarább olly fel-tételek alatt el-ér-

ni engedgyék, a' melly fel-tételeket annak a' dolognak igazságos-vólta, mellybe ezen ország belé elegyedve vagyon, és az ő felsége környülállásai, igazjus szerént reméltethenek. „

Déc. 9-dikén javasolta *Pitt* az Alsó Házban, hogy közfönő-írást kell küldeni a' Királyhoz, hogy azon maga meg-határozását, melly szerént a' mostani Frantzia Országló-széket, mihellyest a' fel-tételek jók lesznek, olyannak lenni ersmeri, mint a' mellyel traktába elegyedni lehet, 's-hogy egész *Euro-pára* néve egy közönséges békefséget lábra állítani kelljen, a' Parlamentomnak tudtára adta. — Az után a' vetélkedések folytak ezen javasulás felett. — „Honnét vagyon (mond *Sheridán*) hogy a' Minister azokat az embereket, a' kikkel eddig mint gaz emberekkel úgy bánt, és a' kik a' Királynak meg-ölettetésre voxáltak vólt, most egyszeriben alkalmasoknak itéli arra lenni, hogy a' békefségnek és barátságának tudva lévő kötéseit, meg-tarthassák, holott most is ezekből az emberekből áll a' Directorium? Hogy lehet az, hogy *Pitt* egy hétnek le-folyta alatt így meg-változtathassa a' gondolattját? 's-hogy egy nappal ez előtt, a' hadnak folytatására kívántató költsönről a' Parlamentomban jelentést tévén, a' Frantzia Nemzetnek bankerotizálásáról, és feneketlen meg-rontatódásáról beszéll — 's-más nap mindgyár a' békefség felöll való követtséget hozza a' Parlamentomba, a' melly leg alább 2 millió font Sterling kárt okoz a' Nemzetnek. Hogy lehet az, hogy annak a' költsönnek terhes fel-hajtásáról való számolás és a' békefségről szolló jelentés, egyszerismind a' zsebiben vagynak, és ezt az utolsót nem eléb, hanem az után adgya elő, mikor már a' másikkal el-igazította a' dólgot. Ha meg-förditotta volna a' dólgot, nem meg-kémélhetett volna e' a' Nemzetnek egy néhány milliókat? Nem egyenesen bánik. Nem hiszek az ő szavainak. Ez alatt a' jelentés alatt még mind háborus tzélok vagynak el-takarva, a' mellyek a' békefséget, nem csak nem bizonyofsá, hanem lehetlenné is teszik; a' mint-hogy az a' tévelygés ben-

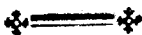
ne a' fundamentom: hogy a' mi Ország-ló-székünk, a' Frantziákébe egygyedhetik, és azt tettzése sizerént meg-esmerheti, vagy vizsgálva veheti. Így, akar mi kistsiny változás találjon esmét esni a' Frantzia orfoglás formában, a' mi Ministerünk akkor mindgyár fogált találhat ezen jelentésben a' hadnak folytatására. &c. — Végre azt projectálta *Sheridan*, hogy a' Királyhoz szollándó közfönnö-iráshoz ilyen töldaléket kellett tenni: — „A' Parlamentom erősen sajnálja; — hogy ő Felsőége el-fogadta valaha azt a' tanátsot, hogy Frantzia orfzágnak belső állapottyát akadálynak tarttsa lenni a' véle való traktálhatásra nézve; — hogy, ha ez a' tévelység tovább is tartánd, úgy Frantzia orfzágnak leg kifsebb változása alkalmatófságot adhat a' hadnak folytatására, és a' békefségnek hátráltatódására; — hogy az a' vélekedés, a' melly tsak egygyedül került annyira pénzbe és vérbe, fére tétetödvén, betsülletes fel tétélek alatt haladék nélkül hozzá kell a' traktáláshoz kezdeni.

Wilbforce a' Minister mellett fogott. — „A' mostani Frantzia Constitutzió annyira vagyon (úgy mond) a' *Democratziái Despotismustól*, mint az ég a' földtől. A' *Vének* és az *Öt-százak* Tanátsa, a' fontban egyenlően nyomnak; egy-mással meg tartatják a' rendet; a' támadásokat meg-akadályoztathatják; 's-mindenek tsendeiségét és bátorságot ízernek. Igen böltsen tselekedték Ministerjeink, hogy a' békefségért alazatosonn nem esedeztek: hanem egy esztendőre kívántató njj hadi készület által arra vették az ellenséget, hogy ő siett se a' békefséget. — „De ez sizerént (így kiált-fel *Grey*) miért költöttünk-el 51 millió Sterlignyi *Britannus* pénzt, és mi okonn ontottunk vért? ez sizerént nem azért, hogy, a' mint a' Minister eleinten mondotta, az *Angliái Monárchia* egy ilyen Respublika mellett bátorságban nem lehetvén, a' Monárchiát Frantzia orfzágnak vizsgálva állítsuk — hogy a' Király' gyilkosait meg-büntessük; 's-hogy az életért vagy ha álért tartsunk: hanem, hogy a' Nemzeti Conventet két Hívrakra osztsuk. A' Ministerek eilen semmi szóm sints; mert ök úgy

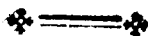
jelentik hogy tselekeznek most végre, a' mint az *Oppositzió* még eleiben mondotta vólt, hogy tselekedgyenek. Tsak ugyan, Respublika leszen tehát Frantzia ország; mert nem akarom remélni, hogy a' Minister, nem valóságon igyekezne &c. „

Az után *Pitt* kezdett hozza a' maga oltalmazásához. — „Láttya (azt mondgya), hogy a' Királyi jelentés nagyon meg-illette a' Parlamentomot: ő pedig sokkal inkább a' közönséges párt-fogást remélte, mint-sem hogy az *Oppositzió* ilyen erősen keresné a' maga győzedelmiből származható ditsőséget. Ő nem tiszthattya reá az ellenségre a' békeset, akar kelljen az annak, akar nem. *Anglia* ezen hadban nem kezdő, hanem magát oltalmazó: és a' háboru az *Europai* Országok-székek' megtartatásokra, igen szükséges vólt. Ha azt kérdenék tőlle: hogy mit nyertünk ezen háboru által? ő (*Pitt*) azt felelné: hogy mindent, a' mit a' nélkül el-vezítettünk volna. *Anglia* egész *Europától* közönetet érdemel azért, hogy neki a' *Természet' és Népek' Jussát* a' Frantziák ellen, a' kiknek országlás-formájok most nyilvánosságosan jobb, mint előbbfőz vólt, meg-oltalmazta. A' Monárhiának viszsza-állittatódását, ő ugyan kívánta vólt eleinten: de soha se tartotta azt olyan fel-tételnek, hogy a' nélkül békeesség ne lehessen (*sine qua non.*) Ő tehát nem mond ellene a' maga principiumjainak, a' mellyek neki eleitől fogva valók vóltak. Nem az *Anglicai* Ministerek, hanem Frantzia országban a' körülállások és principiumok változtak meg, a' mellyek most bátorságosabbá teszik a' tractálást. Talán a' Frantziáknál lévő mostani rend azért nem tettik az *Oppositzió*-beli Uraknak; hogy a' Frantziáknál már el-kezdődtek, nem az emberi jussok szerént, hanem azokkal ellenkező-képpen a' *Subordinatzió* szerént, folyani a' dolgok? 's-hogy esmet szentnek kezdik tartani a' tulajdoni just, és közönségesen szólva a' *Brittánia* *Constitutzióhoz* közelitenel. Még Jobb vólna pedig a' Frantziák' mostani Systemája ha, azt a' miénkhez egészfzen hasonlítóvá tennék; és állandó is fog az egyfzeriben lenni.

mihelyest az egész népnek kívánságához 'alkalmaztatódik. Közönségesen szólva arról sem kell pedig elfelejkeznünk, melly nagy hasznot és fényes ditsőséget szerzett magának *Anglia* ezen hadban a' tengerenn., — *Fox* azt mondotta, hogy ő örül a' Ministernek azon meg-alázódásán, hogy azokkal akar traktába elegyedni, a' kiket ki akart irtani, és a' kikkel ő (*Fox*), régen javasolta a' traktába való elegyedést. Ő kevély, hogy mindeneket úgy bé-telyesedni szemlél, a' mint előre meg mondotta, és a'-hogy az *Ámerikai* hadakozás' alkalmatofságával történtenek. A' kezdésit ezen háborunak az *Anglus* Ministerekben vakmerőségnek, és a' mostani tselekedeteket gyenge-szívűségnek nevezte. A' békeféség-kötésből származó örömeiket nem irrigyeli nekik; mivel azt szeméremmel való meg-banáfsal tselekefzik. Sajnálotta, hogy miért nem követték eddig is az ő tanáttsát. Az ő itélete szerént, *Roberspier* alatt is szint-úgy traktálhatott volna *Anglia*; mivel ő (*Fox*) mind egynek tarttya, akar ki, legyen más országban az Igazgató, tsak békeféségben lehessen vele élni. &c., — A' Királyhoz szolló köszönő irás végezetre a' voxolás által helybe hagyatott.

Hasonló vetélkedések között folyt-le ez a' dolog a' *Felső Házban* is. — *Marquis Landsdowne* azt jegyzette-meg, hogy a' Ministereknek ebben a' békeféség-kötésben nints egyébire mire vigyázni, tsak hogy előbbeni bírtokaikban maradhasanak meg. A' mi a' kár-vállást illeti, azt a' népnek kell a' maga szorgalmatofsága által helyre hozni: noha jó lett volna, ha a' Ministerek magok meg-kémélték volna tölle. Egyéb aránt ő is tsak azt kívánnyá, hogy valósággal az legyen a' Ministerek' akarattya, a' mit ki-jelentettek. Az *Ámerikai* hadban is tett e'-féle élő-jelentéseket *Lord North* a' *Congressel* való békélés felöll, még is 4 esztendővel tartott tovább a' hadakozás. &c. Ő ma hallotta (mond továbbá) hogy az ágyuk *Londonban*, *Manheimnak*, meg-vételit hirdették, 's-hogy a' *Frantziák* a' *Rénuson* vízfza vették. De nem remélli; hogy ezekre a' gyözedel-

mekre nézve késleltetődni fogna a' meg-békéllés, mert úgy láttzik, mint-ha az Isteni-végzés' tettzésiből történne az, hogy a' Frantziák a' *Renus'* jobb parttya felől, az ő ellensegeik pedig a' Frantzia széleken, megverettefsenek. &c.,,

Lord *Greenville*, arról tette ezekután bizonyossá a' Parlamentomot, hogy néki valóságos akarattya a' békefség felett való traktálás. — Gróf *Abington* nagyon fel-indúltnak láttatott lenni, azt a' jelentést tévén a' maga részéről, hogy Angliának és Frantzia országnak, valamint régen *Carthagónak* és *Romának* örökös háborujoknak kellene együtt lenni, mivel-hogy a' Frantziákkal való békefség, zenebonát fogna *Angliában* maga után vonni. — *Lauderdale* úgy ítélte, hogy áruláfsal való el-vádoltatást érdemlenének a' Ministerek azért, hogy azzal a' mesterséggel éltek, hogy a' fel-vétetendő költsönről előbb jelentést tettek, mint a' Királynak békefséges követtségsírül. — A' Közfönő-írás, itt is szint-úgy meg-határozottatott végetre, mint az *Alsó Házban*.

A' Királytól még egy más követtséget is hozott *Greenville* a' Felső Házba, mellyben azt jelenté a' Király, hogy némelly *Brema* felől evező és idegen eregeket vivő hajókat a' tenger kánykodása az *Angliai* partókhöz vetvén, ezek az *Anglus* kikötő-helyekben fognának addig maradni, míg hajóikon a' szükséges ujjitásokat meg-tehetik.

A' *Securitatis-Bill* felett való vetélkedések már az *Alsó Házban* is 3-szor jól le-folytak, és ez már a' Királyi helybe-hagyás' hijjával van. A' vetélkedések most 3-dikszor is hevesek voltak felette, az ezt is mondotta: — Meg-vetéfsel fog Europa nézni, és azt fogja kiáltani, hogy, imé az az ország, a' melly másokat meg-gyözni szokott volt, maga rútol meg-gyözettetett.

Tudtokra esvén a' *Londonaiknak* a' Királytól Parlamentomba küldetett békefséges követtségs, a' zönséges papirofsak egyszeriben 4 *pro Centóval*